

Die Bibliotheksverordnung der Deutschen Demokratischen Republik und mit Ihr in engem Zusammenhang stehende rechtliche Regelungen und Vereinbarungen. Berlin, Gesellschaftsstelle des Bibliotheksverbandes der Deutschen Demokratischen Republik, 1978. 109 p.

Az NDK könyvtári rendelete és a vele szoros összefüggésben lévő jogi szabályozások és megállapítások

A Német Demokratikus Köztársaság Könyvtáregyesülete 1978-ban második, bővített kiadásban jelentette meg az NDK könyvtárügyére vonatkozó hatályos jogszabályokat és egyéb rendelkezéseket magában foglaló kiadványát.

A kiadvány egy rövid bevezetés után teljes terjedelmében közli az NDK könyvtárügyét alapvetően szabályozó – 1968 május 31-én kiadott, és ugyanazon év július hó 1-vel életbelépett – kormányrendelet (az ún. könyvtári rendelet) szövegét, majd ezt követően, ugyancsak teljes terjedelmükben a kormányrendelet végrehajtása tárgyában kiadott további jogi rendelkezéseket (miniszteri rendeleteket, utasításokat, irányelveket, szabályzatokat) és megállapodásokat, amelyek a könyvtárügyre vonatkoznak vagy azzal szoros kapcsolatban vannak.

Az 1968. évi könyvtári rendelet – olvashatjuk a kötet előszavában – meghatározta a könyvtárak feladatait, működésüknek és együttműködésüknek alapelveit, valamint a könyvtárak felettes hatóságainak felelősségét a könyvtárügy, a könyvtári munka fejlesztéséért.

A könyvtári rendelet alapvető, elvi rendelkezéseinek gyakorlati megvalósítása céljából a kulturális miniszter, más illetékes központi állami szervek vezetőivel egyetértésben 1977. végéig a könyvtári munka különböző területeinek részletes szabályozására tíz végrehajtási utasítást adott ki és tett közzé a hivatalos lapban.

Mellőzve most a kötetben közzétett könyvtári vonatkozású rendelkezések és megállapodások részletes tartalmát, tekintsük át inkább csak címek szerint, hogy a könyvtári

munka mely területei azok, amelyekre a közölt jogszabályok, szabályzatok, utasítások, irányelvek, határozatok és megállapodások vonatkoznak. Vagyis, hogy a könyvtári jognak melyek azok a területei, amelyek az NDK-ban az új, 1968. évi szocialista könyvtári alapjogszabály szellemében és rendelkezései alapján már részletesen is szabályozva vannak.

Az 1968. évi könyvtári rendelet már címében is kifejezi megalkotóinak a könyvtári munka céljáról és tartalmáról vallott felfogását: „Rendelet a könyvtári rendszer feladatairól az NDK fejlett szocialista társadalmi rendszerének kialakításában”. A végrehajtási rendelkezések kiadására a rendelet a kulturális minisztert hatalmazza fel, aki az egyébként illetékes központi állami szervek vezetőivel egyetértésben köteles eljárni. A központi állami szervek vezetői saját hatáskörükben is kötelesek a rendeletben foglalt rendelkezések magyarázatához szükséges intézkedések megtételére.

A könyvtári rendelet első három végrehajtási utasítása egyidőben, 1970. augusztus 24-én jelent meg. Az első a kulturális minisztérium közvetlen fennhatósága alatt már korábban létrehozott Központi Könyvtárügyi Intézet új szabályzatát tartalmazza. A másodikban a kulturális miniszter a lipcsei Deutsche Bücherei-nek, mint az NDK-ban folyó bibliográfiai munka irányító és koordináló intézményének feladatait és működését, a harmadikban pedig a berlini Deutsche Staatsbibliothek-nak, mint a központi katalógusok működését és a könyvtárközi kölcsönzést irányító intézménynek feladatait és működését szabályozta.

Az 1970-ben kiadott negyedik végrehajtási utasítás a közművelődési és a tudományos könyvtárakban működő, különböző képesítésű könyvtárosok elnevezéséről és a könyvtárosok részére adományozható címekről rendelkezik. Az ötödik végrehajtási utasításban (1971) a kulturális miniszter részletesen szabályozta a helyi tanácsok felügyelete alatt álló állami közkönyvtárak feladatait, működését és szervezetét. Ehhez még külön Irányelvek-et is adott ki a miniszter, és annak mellékleteként közzétette az állami közkönyvtárak mellett működő Könyvtári Tanácsok keretszabályzatát. A következő évben (1972-ben) jelent meg a hatodik végrehajtási utasítás a megyei általános tudományos könyvtárak feladatairól és működéséről. Ezzel egyidejűleg külön miniszteri utasítással egy keretszabályzatot is kiadott a miniszter a könyvtárak részére. Ugyanekkor jelent meg a hetedik végrehajtási utasítás a központi szakkönyvtárak feladatairól és működéséről; ezzel együtt a miniszter ezeknek a könyvtáraknak a keretszabályzatát is kiadta.

Az összesen két §-ból álló – 1974-ben kiadott – nyolcadik végrehajtási utasítás csak módosítja és kiegészíti a negyedik végrehajtási utasításnak a könyvtárosi címek adományozását szabályozó rendelkezéseit. A könyvtárak és tájékoztatási intézmények nemzetközi cseretevékenységét – beleértve a hivatalos kiadványok cseréjét is – szabályozza az 1976-ban kiadott kilencedik végrehajtási utasítás. Ugyanekkor, mint tizedik végrehajtási utasítás jelent meg a könyvtáraknak a nemzetközi kölcsönzési forgalomban való részvételéről szóló szabályzat.

Nem a könyvtári rendelet végrehajtási utasításaként, de mégis annak alapján adta ki 1969-ben a kulturális miniszter, több más illetékes főhatósággal egyetértésben a kulturális miniszter mellett működő Könyvtárügyi Tanács feladatait és működését szabályozó rendeletet. A főiskolai és szakiskolai ügyek miniszterének ugyancsak 1969-ben kiadott 22/1969. sz. utasítása pedig a főiskolai könyvtáraknak és tájékoztatási intézményeknek

a főiskolák szervezetében elfoglalt jogi helyzetét, továbbá feladataikat és működésüket szabályozta.

A Szakszervezetek Szövetsége Vezetőségének Elnöksége 1973-ban határozatot hozott a szakszervezetek irodalom-propaganda tevékenységének megjavításáról és a szakszervezeti könyvtárak működésének hatékonyabbá tételéről. A kiadvány ezt a határozatot is teljes terjedelmében közli. Ugyanígy közli azt az 1975. január 1-vel érvénybe lépett megállapodást is, amely a Kulturális Minisztérium és a Szakszervezetek Szövetségének Vezetősége között jött létre az irodalompropaganda és irodalomterjesztés, valamint a könyvtárügy fejlesztése terén történő együttműködés tárgyában.

A Kulturális Minisztérium és a Népoktatási Minisztérium 1976-ban közös Irányelveket adott ki a politechnikai felső iskolák tanulóinak könyvtári ellátásáról. A kulturális miniszter, valamint a főiskolai és szakiskolai ügyek minisztere 1977-ben közös rendeletet adott ki a könyvtártudományi kutatómunka koordinálásáról. Ugyanebben az évben adta ki a főiskolai és szakiskolai ügyek minisztere a tudományos könyvtárak és tájékoztatási intézmények Módszertani Központjának szervezeti és működési szabályzatát.

Utolsóként közli a kötet az NDK Könyvtáregyesületének 1977. évi szervezeti és működési szabályzatát. A Könyvtáregyesület működésének az NDK-ban különös jelentőséget ad az a körülmény, hogy az 1968. évi könyvtári rendelet ezt az egyesületet jogilag is szervesen beépíti a könyvtári ügyek intézésébe. Az állami szervek vezetőinek kötelességévé teszi, hogy a könyvtári munka elvi kérdéseit a Könyvtáregyesülettel megtanácskozzák, és a miniszternek is szorosan együtt kell működnie, a könyvtári rendszerrel kapcsolatos feladatainak megvalósítása során a Könyvtáregyesülettel. A Könyvtáregyesületet pedig külön is felhívja a rendelet a könyvtári vonatkozású szocialista társadalmi munka előmozdítására, a könyvtárak közötti együttműködés és tapasztalatcsere ösztönzése és aktív támogatása útján. E törvényes feladatkörébe tartozónak tekinti a Könyvtáregyesület a könyvtári rendszerre vonatkozó jogi rendelkezések időszakonkénti összefoglaló megjelentetését is.

Megállapítható ebből a kiadványból, hogy az NDK könyvtárügyének jogi szabályozása az 1968. évi könyvtári rendeletben kijelölt alapokon, a rendelet szellemében és rendelkezései szerint következetesen halad előre. A könyvtárak működésének, a könyvtári munkának számos fontos területe már részletesen is szabályozva van. Több kérdésnek a részletes jogi szabályozása persze még hátra van. Ezekre utal a kiadvány előszava, midőn kilátásba helyezi, hogy a Könyvtáregyesület a könyvtárügyre vonatkozó rendelkezések összefoglaló kiadását a jövőben is folytatni kívánja.

FARKAS László